

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Hans Rasmussen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om tillæg til og ændring i lov om erstatning til besættelsestidens ofre. (Genoptagelse af sager om invaliditetserstatning).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1775, fremsættelsen i tidenden sp. 3011).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Holger Larsen: Det lovforslag, vi her har til behandling om ændring i loven om erstatning til besættelsestidens ofre, fremkalder erindringen om tiden, da den tyske besættelsesmagts overgreb kostede mange danske liv og færlighed, og da frihedsberøvelse her i landet og deportation til koncentrations- og arbejdslejrene i Tyskland for dem, der overlevede det, betød, at de var mærket for livet og mere eller mindre invalider.

Loven om erstatning til disse ofre gennemførtes den 1. oktober 1945 og skulle betyde og betyder en rimelig økonomisk sikring for dem, der havde lidt under besættelsesmagts overgreb. Loven hvilede på principperne i ulykkesforsikringsloven. Det blev direktoratet for ulykkesforsikringen, som skulle følge de invalideredes kår fremover, og ulykkesforsikringsdirektoratet blev bemyndiget til at ændre rentestørrelsen til en invalideret, hvis omstændighederne, hvorunder den var givet, havde forandret sig i væsentlig grad, men en sådan ny bedømmelse kunne dog ikke finde sted, hvis der var forløbet 5 år efter, at renten første gang

var fastsat. Også det var i overensstemmelse med ulykkesforsikringslovens regler.

Det har imidlertid vist sig i praksis, at de sygdomme, de pågældende har pådraget sig i koncentrationslejrene, har haft et helt andet forløb, end man tidligere har kendt. De forhold, de pågældende har levet under, har ligget helt uden for, hvad man tidligere har haft erfaring for. I nogle tilfælde har hele virkningen af sygdommen først vist sig flere år efter, at afgørelsen om rentens størrelse er truffet, ligesom der efter flere års forløb kan indtræde forværring i de invalideredes tilstand. Direktoratet har ikke haft nogen mulighed for at genoptage disse tilfælde. Så snart fem års perioden var udløbet, har direktoratet stået magtesløs over for genoptagelse af sagen.

Den ændring, der nu foreslås, skulle muliggøre, at sagerne kan tages op til fornyet bedømmelse med eventuel yderligere erstatning til følge.

Men lovforslaget går videre, idet det også ændrer ved de forhold, der skal tages i betragtning ved fastsættelse af invaliditetsgraden. Her nærmer forslaget sig i princip det, der er gældende i norsk lov om samme forhold. Det må være rimeligt at foretage disse ændringer. Grundlaget for 1945-loven var at give fyldestgørende erstatning til dem, der var blevet invalideret under de ganske særlige forhold. Lovforslagets regler om fastsættelse af erstatning efter genoptagelse af sagerne er der gjort meget nøje rede for både i bemærkningerne og i ministerens fremsættelsestale, så det skal jeg ikke gå nærmere ind på.

Angående begrænsningen af det beløb, en rentenyder kan oppebære samtidig med, at han har anden indtægt, havde vi en indgående drøftelse af i det udvalg, der behandlede lovforslaget i 1945. Vi var dengang enige om, at det ville være urimeligt ikke at have en begrænsning, og den mening har jeg stadig. Jeg indrømmer, at den forskelsbehandling, der er mellem de invaliderede og enker, der får mere end midlertidigt arbejde i statens og kommunernes tjeneste,

[Holger Larsen.]

og dem, der har anden indtægt, virker meget kolossal, når vi ser på den opstilling, der medfølger som bilag 2 til lovforslaget. Jeg forstår den kritik, der er rejst angående dette forhold, og jeg tilsiger mit partis medvirken til at få det rettet.

Jeg forudser, at lovforslaget skal behandles i et udvalg, og selv om jeg forstår, at det er vanskeligt for den højtærede minister at give oplysning om, hvad det eventuelt vil komme til at koste at foretage disse ændringer, er der dog mulighed for, at vi i udvalget kan få en lille smule klaring på, hvad det vil betyde økonomisk, at disse ændringer gennemføres.

Jeg anbefaler lovforslaget til hurtig og velvillig behandling.

Jens Chr. Christensen: Jeg vil gerne takke den højtærede minister, fordi dette lovforslag er fremkommet. Her i det høje ting har man aldrig været karrig, når det drejede sig om at mildne forholdene for besættelsestidens ofre. Sådan skal og sådan må det også være. Også venstre kan derfor i princippet give tilslutning til nærværende lovforslag.

Der er sikkert ingen tvivl om, at som årene er gået, har en del af de skadelidtes invaliditet vist sig at være betydeligt værre end antaget ved besættelsestidens ophør. Det gælder ikke mindst dem, der pådrog sig tuberkulose i koncentrationslejrene. Hvor der med sikkerhed kan konstateres større invaliditet, er det kun rimeligt og retfærdigt, at de pågældende får deres erstatning reguleret, så den står i forhold til deres nuværende tilstand.

Når det er sagt, vil jeg imidlertid tilføje, at direktoratet for ulykkesforsikringen, der skal pådømme de enkelte tilfælde, antagelig vil komme ud for mange og svære opgaver. Jeg vil derfor finde det rigtigt, at der i forbindelse med lovforslagets yderligere behandling nedsættes et udvalg, så vi kan prøve at finde frem til retningslinjer, hvorefter direktoratet kan arbejde.

I lovforslagets § 1, stk. 5, står, at hvis direktoratet senere hen skønner, at der er grundlag for en ny bedømmelse af invaliditetsgraden, kan direktoratet tage sagen op på ny. Ved en sådan revision vil der kunne ske nedsættelse af invaliditetsgraden, men dog ingen nedsættelse af erstatningens stør-

relse. Jeg vil dog finde det rimeligere, at lige så vel som der ydes større erstatning, når der har vist sig større invaliditet, må erstatningen også kunne nedsættes, når man finder skadelidtes tilstand forbedret.

Da vi nu som foreslået tager spørgsmålet om besættelsestidens ofre op til revision, vil jeg tillade mig at spørge den højtærede minister, om det ikke ville være rigtigt også at se på de renter og erstatninger, der bliver udbetalt til enker efter de sømænd, der i besættelsestiden satte livet til under deres arbejde. Det er mit indtryk, at der over for det udsnit af vore medborgere finder en forskelsbehandling sted, som vi har pligt til også at udligne. Jeg ved ikke, om det kan gøres i forbindelse med dette lovforslag, men hvis ikke, håber jeg, at den højtærede minister finder en løsning på sagen.

Med disse få bemærkninger kan jeg anbefale lovforslaget til videre behandling her i tinget.

Marie Antoinette von Lowzow: Besættelsestidens ofre har fortsat siden krigen måttet bære for manges vedkommende stadig stigende byrder, byrder, der har deres udspring i den onde tid. Det er en selvfølge, at samfundet må mildne tyngden af disse byrder mest muligt, og i særdeleshed må der sørges for, at hjælpen ydes på fuldt retfærdig måde. Det viser sig nu efter de forløbne års erfaring, at den hjælp, der ydes til de invaliderede, er urimelig lille; i nogle tilfælde gives der endda ikke hjælp, skønt det ville være retfærdigt, at de pågældende fik det, bl. a. fordi perioden, i hvilken hjælpen kunne reguleres, var udløbet, inden invaliditeten for manges vedkommende var kommet til fuld udfoldelse. Årsagen til invaliditeten: forholdene i koncentrationslejrene, tortur o. s. v., er helt anderledes end årsagerne til anden invaliditet, og det er efter min og mit partis opfattelse påkrævet, at der rådes bod på den uretfærdighed, der faktisk er sket. Det mener jeg vil ske ved gennemførelsen af det lovforslag, den højtærede minister har fremsat, og mit parti kan derfor tilsige en velvillig behandling af lovforslaget.

Der er imidlertid et spørgsmål, som ikke er berørt i nærværende lovforslag, og som jeg ville tro kunne tages op samtidig hermed. Det drejer sig om enkerne efter de

[Marie Antoinette von Lowzow.]

krigsforliste sømænd. Jeg skal her ligesom den foregående taler henstille til den højtærede minister, eventuelt i samarbejde med den højtærede handelsminister, at drage omsorg for, at disse enker ved samfundets hjælp ligestilles med enker efter de faldne fra besættelsestiden. Hvis den højtærede minister vil virke herfor, kan spørgsmålet sikkert medtages, når lovforslaget behandles i det udvalg, der formentlig bliver nedsat.

Jeg skal som sagt give udtryk for mit partis velvillige indstilling til lovforslaget.

Johs. Christiansen: Også jeg vil gerne takke ministeren for fremsættelsen af dette lovforslag, der synes så velbegrundet, som et lovforslag kan være; jeg kan fuldt ud tiltræde, hvad andre ærede ordførere allerede har sagt derom. Derimod er jeg på forhånd noget betænkelig ved den tanke, der blev fremsat af venstres ærede ordfører om, at erstatninger under visse omstændigheder skulle kunne nedsættes. Som vi alle ved, har de mennesker, det her drejer sig om, måttet gennemgå så svære prøvelser, som vi, der var lykkeligt forskånet derfor, næppe gør os nogen rigtig forestilling om, og jeg tror derfor ikke, det vil være rigtigt at røre ved de én gang fastsatte erstatninger. Jeg har imidlertid forstået, at lovforslaget vil blive henvist til et udvalg, og dér må vi naturligvis se også på dette spørgsmål.

Jeg vil gerne rette et spørgsmål til den højtærede minister. Det er mig bekendt, at der foregår visse forhandlinger mellem den danske og den tyske regering om de erstatninger til koncentrationslejr-fanger, der så længe har været talt om. Gennem den lovgivning, vi her behandler, ydes der af den danske stat de erstatninger, man har ment det ret og rimeligt at yde i hvert enkelt tilfælde, men jeg kunne tænke mig, at man, når man fører forhandlingerne mellem Danmark og Tyskland videre, måske kunne understrege stærkt, hvad den danske stat her har måttet påtage sig, og at de erstatninger, der kunne blive tale om, må stå i et rimeligt, et meget rimeligt forhold til de udgifter, den danske stat har haft, og i endnu højere grad til de lidelser, det tidligere tyske regime har påført disse mennesker. Jeg ved ikke, om socialministeren på stående fod kan udtale sig herom, og jeg kræver ikke noget

svar i dette møde, men jeg vil meget gerne have, at vi drøfter sagen lidt mere indgående i udvalget.

Jeg anbefaler lovforslaget varmt til hurtig behandling og gennemførelse.

Fuglsang: Jeg kan som de øvrige ordførere på mit partis vegne anbefale lovforslaget til hurtig vedtagelse. Også jeg vil gerne takke den højtærede socialminister for dets fremsættelse og samtidig — hvad jeg er sikker på ministeren ikke er uenig med mig i — beklage, at der er gået så mange år, før vi kom så vidt. Jeg har selv tidligere — sidst i et spørgsmål den 14. marts i fjor — oplyst, at organisationer som Kammeraternes Hjælpefond og forskellige fangeorganisationer med i alt 3 600 medlemmer gennem konkrete undersøgelser har påvist, at der findes i hvert fald 300-400 mennesker af den kategori, det her drejer sig om, for en stor del familiefædre, som lever under økonomisk ganske utilfredsstillende forhold. Det viser, hvor påkrævet det er hurtigt at få gennemført de ændringer i loven om erstatning til besættelsestidens ofre, som her er foreslået.

Jeg tror, at jeg har forstået både ministeren og lovforslaget rigtigt, men for en sikkerheds skyld vil jeg gerne spørge om følgende: der tales i § 1 om, at sager om ydelse af erstatning i henhold til den oprindelige erstatningslov kan genoptages. Har jeg lov til at gå ud fra, at det ikke blot gælder sager, som har været rejst og behandlet, men også om nyopståede tilfælde? Vi ved jo, at de lidelser, det her drejer sig om, undertiden forløber anderledes, end man har kunnet regne med. I en lang række tilfælde er folk kommet hjem, er gået ind i deres normale arbejde og har klaret sig selv i en årrække og er først senere blevet mere eller mindre uarbejdsdygtige og har fået hjælp behov. Det er overhovedet sådan — så sandt som det står i bemærkningerne — at man i 1945 kun i ringe grad var og kunne være klar over virkningerne af koncentrationslejr-opholdene. Jeg tør vist sige, at kun de, der selv har været der, er i stand til at fatte, hvad et sådant ophold betyder, og dermed baggrunden for de fysiske og psykiske lidelser, som dette lovforslag drejer sig om. Kun de, der har gået bag pigtråden, kan

[Fuglsang.]

forestille sig længslen efter at komme hjem; og det gjaldt ikke alene for dem om at redde sig selv, men jeg kender talrige eksempler på, at længslen efter dem derhjemme var langt stærkere, og at det ofte var tanken på dem, der gjorde det muligt for fangerne at klare sig igennem prøvelserne. Måske kan det være svært at forstå, hvordan økonomiske vanskeligheder virker nu bagefter, hvordan økonomisk magtesløshed over for familiens problemer er i stand til at belaste mange tidligere fanger. Det drejer sig ikke om, at de ønsker at blive betragtet som en slags martyrer, at de ønsker i tiden fremover at leve på fortidens lidelser. De, som dengang var med og som følge deraf kom i koncentrationslejre, gik ikke med ud fra tanken om en senere belønning, og derfor drejer det sig om at hjælpe disse mennesker, ikke i og for sig af hensyn til fortiden, men for at de kan leve anstændigt nu og i fremtiden, og derfor er det, der findes alle disse mange sager, som det er nødvendigt at tage op på ny.

Ligesom den ærede radikale ordfører mener jeg, at det vel nok var rigtigt at se på tyskernes ansvar og deres forpligtelser i denne sag. Det var jo deres lejre, vi sad i, og det var deres store firmaer, Krupp, I. G. Farben og alle de andre, som gennem krigsårene tjente kæmpestore rigdomme på bl. a. vore landsmænds ufattelige lidelser. Derfor burde det være en selvfølge, om de, der nu bejler til vort venskab, viser dette i handling ved at gøre lidt af det godt, hvormed de dengang forbrød sig over for vore landsmænd, og påtage sig det ansvar at hjælpe dem over de ulykker, som de har påført dem i sin tid. Det er ikke sådan at forstå, at jeg mener, de politiske fanger skal være brikker i en politisk handel, men simpelt hen et spørgsmål om ret og rimelighed.

Noget sådant ligger imidlertid ikke konkret for, og det er vel næppe muligt for den højtærede minister at svare på, hvordan det ligger. Derfor er det nødvendigt, at vi bl. a. gennem denne lovgivning hurtigst muligt hjælper vore nødstedte fæller.

Inden jeg slutter, vil jeg gerne som foregående ordførere spørge, om man ikke på en eller anden måde kunne få de 400 sømands-

enker, eller hvor mange det nu er, med ind under denne lovgivning og derved stille dem lige med de andre, som loven omfatter. Også sømændene var med til at bære deres del af risikoen og byrderne og med til at få ros og ære, da den tid var slut. Derfor ville det være rimeligt, om man tog sømandsenkerne med i betragtning. Jeg forstår det sådan, at forslaget skal i udvalg, og det kan jeg ikke have noget imod, men jeg vil meget stærkt ønske, at udvalgsbehandlingen bliver kort, så loven kan blive gennemført hurtigst muligt.

Oluf Pedersen: Jeg kan ligesom de foregående talere anbefale det foreliggende lovforslag til en velvillig udvalgsbehandling. Jeg finder også, der er naturligt, at man prøver, om man kan klare problemet med sømandsenkerne enten i denne lov eller ved en særlig lov.

Den tanke, at man ved at genoptage sagerne kan sætte erstatningen ned, tror jeg ikke er praktisk gennemførlig. Det må vist anses for at være en retsstilling, de har fået, som har fået tilkendt erstatning, og denne erstatning kan forhøjes, men jeg tror ikke, man er berettiget til at nedsætte den.

Den lovgivning, som her behandles, hører til den, vi vedtog i 1945 for at bøde på krigens ulykker. Det, at denne lovgivning har kunnet stå uændret i 10 år, er for mig udtryk for, at det var en relativt god lov, vi vedtog, hvad man desværre ikke kan sige om alle de love, der blev gennemført i 1945. Der var nogle stykker af dem, som havde fået et lille anstrøg af, hvad man med nogen ret kan betegne som lidt diktaturagtigt, fordi de var præget af de noget diktaturagtige partier, som dengang deltog i regeringsmagten.

Jeg kan som sagt anbefale lovforslaget til undersøgelse og gerne også til forbedring.

Socialministeren (Strøm): Jeg takker samtlige ærede ordførere for deres tilslutning til lovforslaget.

Det ærede medlem hr. Holger Larsen spurgte, om jeg eventuelt havde nogen mulighed for at sige, hvad dette lovforslag ville koste. Jeg må erkende, at det har jeg ikke nogen mulighed for. Det er klart,

[Socialministeren.]

at det først vil komme frem i det øjeblik, der kommer nogle ansøgninger fra de pågældende og direktoratet for ulykkesforsikring træffer afgørelse i de enkelte tilfælde. Derfor har jeg også allerede ved fremsættelsen gjort opmærksom på, at vi i socialministeriet selvfølgelig også gerne vil have fremskaffet oplysninger med henblik på, hvad det vil koste, men det har altså været ugørligt for os. Jeg har også ved fremsættelsen gjort opmærksom på, at vi mener, at de beløb, der kan være tale om, er overkommelige.

Andre ærede ordførere har spurgt, om ikke det var rigtigt, at vi drøftede spørgsmålet om de krigsforliste sømænds enker under behandlingen af dette lovforslag. De krigsforliste sømænds enker hører nu ind under handelsministeriet, men jeg har haft en samtale med min kollega handelsministeren, og hun har sin opmærksomhed henvendt på dette problem og vil gerne være med til at søge det løst på en tilfredsstillende måde.

Det ærede medlem hr. Johs. Christiansen spurgte mig med hensyn til de forhandlinger, der føres med Tyskland angående erstatning til koncentrationslejr-fangerne, om jeg kunne give nogle oplysninger herom. Om det spørgsmål kan jeg sige, at Danmark som bekendt sammen med en række andre lande, herunder Norge, har rettet henvendelse til Tyskland med henblik på at få gennemført en ændring i den tyske erstatningslov af 29. juni 1956, således at også udenlandske statsborgere bosat uden for Tyskland kan blive berettiget til erstatning i henhold til den tyske lov. Forbundsrepublikken Tysklands regering har afvist at optage forhandlinger om en sådan ændring og har henvist til, at sådanne forhandlinger ville være i strid med artikel 5 i Londonoverenskomsten om Tysklands udenlandsgæld. Der er endvidere henvist til, at forbundsregeringen ved gennemførelsen af den tyske erstatningslov har opfyldt alle forpligtelser, der påhviler den i henhold til overenskomsten angående ophævelse af besættelsesstatutten for Tyskland. Fra forbundsregeringen er der fremsat tilbud om støtte til gennemførelse af en hjælpeaktion til fordel for sådanne ofre for nazistisk forfølgelse, som har særligt behov for hjælp; en sådan

hjelpeaktion forudsættes dog gennemført på privat initiativ.

I udenrigsministeriet foretager man nu en nærmere bedømmelse af de begrundelser, der fra tysk side er anført for afvisning af ønsket om forhandlinger, ligesom udenrigsministeriet optager forhandlinger med andre myndigheder, herunder socialministeriet.

Jeg må gå ud fra, at der, som sagen nu står, også bliver optaget forhandlinger mellem de lande, der er interesserede i spørgsmålet.

Det må altså først klares, om der ingen mulighed er for at gennemføre den oprindelige tanke om adgang til erstatning i henhold til den tyske erstatningslov. Viser det sig, at der ikke er det, må der tages stilling til det forslag, der foreligger fra tysk side. Det er da klart, at den afvisning, der foreligger fra fangeforeningernes side af det pågældende forslag, i høj grad vil blive taget med i overvejelserne.

Jeg har givet disse oplysninger, idet de ærede medlemmer heraf vil kunne se, at vi i høj grad har vor opmærksomhed henvendt på spørgsmålet.

Det ærede medlem hr. Fuglsang spurgte, om der også er mulighed for at optage sager angående personer, som ikke før har fået deres sag behandlet i direktoratet for ulykkesforsikring, men som nu på en eller anden måde føler, at besættelsestiden også har forvoldt dem skavanker. Nu er det jo sådan, at det i den slags tilfælde vel kan være vanskeligt efter så lang tids forløb at afgøre, om de pågældendes eventuelle lidelser kan henføres til besættelsestiden; jeg vil imidlertid mene, at direktoratet også har en mulighed for at se på eventuelle sager af den karakter.

Jeg takker endnu en gang samtlige ærede ordførere for deres venlige tilslutning til lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Holger Larsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Første næstformand (Arnth-Jensen): Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 14. marts, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udlån til visse rederi-virksomheder.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om tillæg til og ændring i lov om erstatning til besættelsestidens ofre. (Genoptagelse af sager om invaliditetserstatning).

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om yderligere forlængelse af lov om bemyndigelse til opretholdelse af en dansk styrke i udlandet.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om folketingets ombudsmand.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1957-58.

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om børnetilskud.

8) *Første behandling af:*

Forslag til lov om lempelse af beskattningen af merindtægt for skatteåret 1958-59.

9) *Første behandling af:*

Forslag til lov om beskattningen af renteforsikringer m. v. og pristalsreguleret alderdomsopsparring.

Mødet hævet kl. 16⁵⁰.

71. møde.

Torsdag den 14. marts kl. 13.

Første næstformand (Arnth-Jensen): I skrivelse af 13. d. m. anmoder folketingsmand Alsing Andersen om, at der i anledning af hans deltagelse i den sidste del af De Forenede Nationers generalforsamling må blive tilstået ham orlov i henhold til forretningsordenens § 40 fra den 19. d. m. at regne og om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

I skrivelse af 12. d. m. meddeler folketingsmand Frode Jakobsen, der har haft orlov på grund af udsendelse i offentligt hverv, at han fra og med den 19. d. m. atter kan give møde i tinget.

Stedfortræderen hr. Rudy Schrøders hverv som midlertidigt medlem ophører herefter af denne grund fra nævnte dato at regne, men da hr. Rudy Schrøder er første stedfortræder for socialdemokratiet i vestre storkreds, vil han på ny blive indkaldt som stedfortræder, for så vidt tinget meddeler orlov til det ærede medlem hr. Alsing Andersen.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udlån til visse rederi-virksomheder.

Valgt blev: *Hans Rasmussen, Holger Eriksen, Poul Hansen (Svendborg), Lund Jensen, M. Larsen, Wiggo Larsen, Th. Mikkelsen, Peter Nielsen, Gideon, Henry Christensen, Damsgaard, Niels Eriksen, Conrad Kofoed, Foss, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Erna Sørensen og A. C. Normann.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om tillæg til og ændring i lov om erstatning til besættelsestidens ofre. (Genoptagelse af sager om invaliditetserstatning).